

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی

وندشدگی واحدهای واژگانی از باستان تاکنون

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته فرهنگ و زبان‌های باستانی

استاد راهنما

دکتر مجتبی منشی‌زاده

استاد مشاور

دکتر احسان چنگیزی

نگارش

سهیلا حیدری

شهریور ۱۳۹۳

فرم گردآوری اطلاعات پایان‌نامه‌ها
 کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان: وندشدگی واحدهای واژگانی از باستان تا کنون		
نویسنده: سهیلا حیدری		
لستاد راهنما: دکتر مجتبی منشی زاده لستاد مشاور: دکتر احسان چنگیزی لستاد داور: دکتر کوروش صفوی		
کتابنامه: دارد		واژه‌نامه: دارد
☒ بنیادی	☐ توسعه‌ای	☐ کاربردی
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد		سال تحصیلی: ۱۳۹۰
محل تحصیل: تهران نام دانشگاه: دانشگاه علامه طباطبائی دلشکده: ادبیات و زبان‌های خارجی		
تعداد صفحات: ۱۲۲ گروه آموزشی: زبان‌شناسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان و فرهنگ و زبان‌های باستانی		
کلید واژه‌ها به زبان فارسی: پسوند، پسوندشدگی، دستوری‌شدگی، صرفی‌شدگی، شبه‌وند، وندشدگی، وند لستفاقی		
کلید واژه‌ها به زبان انگلیسی: affixation, derivational suffix, suffixization, grammaticalization, morphologization, suffix		

چکیده

الف: موضوع و طرح مسئله (اهمیت موضوع و هدف):

موضوع این پژوهش بررسی تکوین ۱۴ وند اشتقاقی زبان فارسی نو از لسم و صفت دوره باستان لست. سیر تحول و تکوین این وندها با به کارگیری مفاهیم دستوری شدگی و صرفی شدگی که مفاهیمی مطرح در زبانشناسی تاریخی هستند، بررسی می شود. هدف این پژوهش این است که نشان دهد آیا وندهای اشتقاقی نیز می تواند حاصل فرایند دستوری شدگی و یا به طور خاص تر صرفی شدگی باشد؟

ب: مبدا نظری (مرور مختصری از منابع، چارچوب نظری و پرسشها و فرضیهها):

چارچوب نظری به کار گرفته شده در این پایان نامه در حوزه زبانشناسی تاریخی لست. این پژوهش بر اساس سازوکارهای دستوری شدگی که هاینه (۲۰۰۳) ارائه کرده است، بررسی می شود، تا به پرسشهای زیر پاسخ دهد:

الف: تکوین وندهای اشتقاقی زبان فارسی تا چه میزان فرایند دستوری شدگی را نشان می دهد؟

ب: تکوین وندهای اشتقاقی زبان فارسی را می توان نمونه ای از فرایند صرفی شدگی تلقی کرد؟

پژوهشگر با این فرضیه که فرایندهای دستوری شدگی و صرفی شدگی در تکوین این وندها نقش داشته اند، تحقیق را پیش می برد.

پ: روش تحقیق (تعریف مفاهیم، روش تحقیق، جامعه مورد تحقیق، نمونه گیری و روشهای نمونه گیری،

بزار اندازه گیری، نحوه اجرای آن، شیوه گردآوری و تجزیه و تحلیل دادهها):

ابتدا ۱۴ پسوند از پسوند های اشتقاقی زبان فارسی نو که ریشه آنها در دوره باستان وند نیست بلکه لسم یا صفت لست، انتخاب شد، سپس از هر سه دوره زبان فارسی - باستان، میله و نو - مثالهایی انتخاب شد. سپس برای پاسخ به پرسشهای پایان نامه، تغییرات مشاهده شده در تکوین این پسوند ها بر اساس سازوکارهای دخیل در دستوری شدگی - کاهش معنایی، کاهش آوایی، مقوله زدایی، بسط - که هاینه در سال ۲۰۰۳ ارائه داده است، بررسی و تحلیل شد.

مفاهیم به کار رفته در این تحقیق به اختصار به شرح زیر است:

وند: وند تکواژ و بسته دستوری است که به پایه افزوده می‌شود و در آن تغییرات آوایی، صرفی، نحوی و معنایی ایجاد می‌کند.

پیشوند: وندی است که درست به قبل از ریشه (root)، ماده (stem) یا پایه (base) می‌چسبد.

پسونند: وندی است که درست به بعد از ریشه (root)، ماده (stem) یا پایه (base) می‌چسبد.

وند اشتقاقی: این وندها معمولاً مقوله و معنای واژه پایه را تغییر می‌دهند و واژه جدید می‌سازند و به همه نوع پایه‌ای متصل نمی‌شوند.

وند تصریفی: این وندها فقط نقش دستوری دارند و هیچ‌گاه واژه جدید نمی‌سازند، بلکه فقط صورتی

متفاوت از همان واژه پایه را تولید می‌کنند و معنا یا مقوله دستوری واژه پایه را تغییر نمی‌دهند.

وند شدگی: تبدیل یک واژه مستقل (independent word) در گذر زمان به وند.

صرفی شدگی: به تغییراتی گفته می‌شود که یک واحد واژگانی (lexical item) که در دوره‌ای مستقل بوده و

هویت واژگانی آزاد داشته است در گذر زمان به یک تکواژ مقید (bound morpheme) و بسته تبدیل

شود، به این صورت که در طی این فرایند، واژه معنای واژگانی سابق را از دست می‌دهد و به جای آن یک

کاربرد دستوری پیدا می‌کند.

دستوری شدگی: مجموعه‌ای از تغییرات زبانشناختی است که در آن یک واحد واژگانی به واحد دستوری

تبدیل می‌شود و یا یک واحد دستوری، دستوری‌تر می‌شود.

ت: یافته‌های تحقیق:

به طور خلاصه باید گفت، تکوین پسوند‌های اشتقاقی، فرایند دستوری شدگی و صرفی شدگی را طی کرده‌اند،

ولی از آنجا که این پدیده‌ها طیفی هستند، باید گفت برخی از این پسوند‌ها کاملاً دستوری و صرفی نشده‌اند.

به طور واضح‌تر برخی در ابتدای طیف، برخی در وسط طیف و برخی دیگر در اتمهای طیف قرار می‌گیرند.

ث: نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

در خلال انجام تحقیق و مطالعه مفاهیم دستوری شدگی و صرفی شدگی، به نظر رسید مفاهیمی چون

دستوری زدایی (degrammaticalization) و صرفی زدایی (demorphologization) نیاز به تحقیق و

بررسی دارد و این مباحث برای پژوهش‌های آینده پیشنهاد می‌شود.

صحت اطلاعات مندرج در این فرم بر اساس محتوای پایان نامه و ضوابط مندرج در فرم را گواهی می نمایم.

نام استاد راهنما

رئیس کتابخانه:

سمت علمی:

نام دانشکده:

تقدیم به
پدر و مادرم

سپاسگزاری

اکنون که پایان‌نامه حاضر به اتمام رسیده است، بر خود لازم می‌دانم تا مراتب سپاس را از بزرگوارانی که به جا آوردم که اگر دست یاریگرشان نبود، هرگز این پایان‌نامه به اتمام نمی‌رسید.

ابتدا از استاد بزرگوارم، جناب آقای دکتر مجتبی مشقی‌زاده، که راهنمایی این پایان‌نامه را بر عهده داشته‌اند و در طی نگارش پایان‌نامه با شکیبایی پاسخگوی تمامی سوالات اینجانب بودند و نکته‌های بسیار باارزشمندی را متذکر شدند، بسیار سپاسگزارم و امیدوارم بتوانم زحماتشان را جبران کنم.

از استاد گرامی جناب آقای دکتر احسان چنگیزی، که مشاوره این پایان‌نامه را بر عهده داشتند سپاسگزارم. ایشان با حوصله، تمامی فصل‌های پایان‌نامه را مطالعه کردند و هم از لحاظ محتوایی و هم از لحاظ نگارشی نکاتی را به اینجانب گوشزد کردند.

از سرکار خدام پرویزی، معاونت محترم گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، بسیار سپاسگزارم. ایشان با همراهی و همکاری صمیمانه‌شان از ابتدای شروع دوره کارشناسی ارشد تا همین لحظه محیطی را فراهم نمودند تا اینجانب با آسایش خاطر این دوره را به پایان برسانم. بدون شک بدون همکاری‌های ایشان این مسیر برای من به آسانی به پایان نمی‌رسید. قدردان زحمات ایشان هستم.

استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر محمد حسن دوست، با وجود مشغله فراوان، با حوصله و دقت فراوان پاسخگوی تمامی سوالات اینجانب بودند. از ایشان بسیار قدردانم.

از خدام فاطمه اکبری و آقایان دکتر محمدرضا رضوی و دکتر رضا عطاریان متشکرم، هر یک به نوبه خود در طول دوره کارشناسی ارشد راهنمای بنده بوده‌اند.

از پدر و مادر عزیزم که همیشه در تمامی مراحل تحصیل همراه و مشوق بنده بوده‌اند تشکر می‌کنم، امیدوارم بتوانم زحمات ایشان را جبران کنم.

چکیده

موضوع این پایان‌نامه تحلیل روند و نلشدگی لسم و صفت دوره باستان از دیدگاه دستوری‌شدگی است. این پژوهش سیر تحول و تبدیل ۱۴ لسم و صفت دوره باستان به پسوند در دوره نو زبان فارسی را با بهره‌گیری از مثال‌های سه دوره باستان، میله و نو نشان می‌دهد. سپس روند دستوری‌شدگی این ۱۴ پسوند اشتقاقی و شبه‌وند را بر اساس سازوکارهای دستوری‌شدگی هاینه (۲۰۰۳) می‌سنجد تا در نهایت نشان دهد آیا پسوند اشتقاقی زبان فارسی فرایند دستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی را نشان می‌دهند و دیگر اینکه هر یک از ۱۴ پسوند اشتقاقی مورد مطالعه چه درجه و میزلی از فرایند دستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی را طی کرده‌اند. در پایان به طور خلاصه دریافت می‌شود که هر دو فرایند اتفاق افتاده است ولی درجه دستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی در تمامی این پسوندها یکسان نیست و در نهایت همه آنها بر روی طیفی از دستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی قرار دارد. پسوندهای مورد مطالعه در این تحقیق عبارتند از:

-bān, -bad, -bar, -war, -wār, -dān, -estān, -zār, -gāh, -kade, -gūn, -dīs, -gar, -dār

واژه‌های کلیدی: و نلشدگی (affixization)، پسوندشدگی (suffixization)، دستوری‌شدگی (grammaticalization)، صرفی‌شدگی (morphologization)، پسوند (suffix)، پسوند اشتقاقی (derivational suffix)

نشانه‌ها و اختصارات:

فهرست نشانه‌ها

معنای نشانه	نشانه
معنا	
واژه برگرفته از فرهنگ لغت	ایتالیک
عنوان مقاله	
قل قول	“ ”
ارائه نمونه و مثال	:
مثبت	+
منفی	-
تا حدودی	~

فهرست اختصارات

صورت کامل	اختصار
رجوع کنید (برای ارجاع به درون پایان‌نامه)	ر.ک.
فرهنگ لغت ایرلی باستان	بارتولومه
واژه‌نامه فارسی باستان	کنت
فرهنگ فشرده پهلوی	مکنزی

فهرست مطالب

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱ موضوع و هدف پژوهش ۱
- ۲-۱ پیش فرض‌ها ۱
- ۳-۱ پرسش‌ها ۲
- ۴-۱ فرضیه‌ها ۲
- ۵-۱ روش‌شناسی ۲
- ۵-۱ مفاهیم و اصطلاحات پایه ۳
- ۶-۱ ساختمان پایان‌نامه ۴

فصل دوم: پیشینه تحقیق

- ۱-۲ مقاله ۷
- ۲-۲ برخی از آثار مرتبط با مستوری‌شدگی و زلها ۷
- ۱-۲-۲ امجد خباز (۱۳۷۶) ۷
- ۲-۲-۲ آسپه کمالی دولت‌آبادی (۱۳۸۸) ۷
- ۳-۲-۲ نغزگوی کهن و شادی داوری (۱۳۹۱) ۸

- ۱۰..... ۴-۲-۲ دیمللا و رلی (۲۰۱۳)
- ۱۳..... ۳-۲ پیشینهٔ پسولها
- ۱۳..... ۱-۳-۲ «جران»
- ۱۶..... ۲-۳-۲ «برد»
- ۱۷..... ۳-۳-۲ «بیر»
- ۱۷..... ۴-۳-۲ «ور»
- ۱۹..... ۵-۳-۲ «وار»
- ۲۱..... ۶-۳-۲ «دار»
- ۲۳..... ۷-۳-۲ «دن»
- ۲۴..... ۸-۳-۲ «ستان»
- ۲۶..... ۹-۳-۲ «زار»
- ۲۷..... ۱۰-۳-۲ «کده»
- ۲۸..... ۱۱-۳-۲ «گاه»
- ۳۰..... ۱۲-۳-۲ «گون»
- ۳۱..... ۱۳-۳-۲ «دیس»
- ۳۳..... ۱۴-۳-۲ «گر»
- ۳۴..... ۴-۲ نتیجه گیری

فصل سوم: چارچوب نظری

- ۳۵..... ۱-۳ مقلمه

- ۳-۲-۲ و نلشدگی ۳۷
- ۳-۲-۱ ترلدک (۲۰۰۰) ۳۷
- ۳-۲-۲ گوتم (۲۰۱۱) ۳۸
- ۳-۲-۳ دیملا و رلی (۲۰۱۳) ۳۸
- ۳-۳ صرفی شدگی ۳۹
- ۳-۳-۱ هاپر و تراگوت (۱۹۹۳) ۳۹
- ۳-۳-۲ ترلدک (۲۰۰۳) ۳۹
- ۳-۳-۳ برایان جوزف (۲۰۰۳) ۴۰
- ۴-۳ دستوری شدگی ۴۱
- ۴-۳-۱ اصول دستوری شدگی ۴۴
- ۴-۳-۱-۱ لایه بندی ۴۴
- ۴-۳-۱-۲ واگرایی ۴۴
- ۴-۳-۱-۳ خاص شدگی ۴۵
- ۴-۳-۱-۴ ثبات ۴۵
- ۴-۳-۱-۵ مقوله زدایی ۴۵
- ۴-۳-۲ ساز و کارهای دستوری شدگی ۴۶
- ۴-۳-۲-۱ کاهش معنایی ۴۶
- ۴-۳-۲-۲ کاهش آوایی ۴۶
- ۴-۳-۲-۳ بسط ۴۶

۴۷..... ۴-۲-۴-۳ مقوله زدایی

فصل چهارم: تحلیل داده‌ها

۴۹..... ۱-۴ مقلمه

۴۹..... ۲-۴ روش شناسی

۵۰..... ۳-۴ داده‌ها

۵۱..... pāna- ۱-۳-۴

۵۴..... patay- ۲-۳-۴

۵۷..... bara- ۳-۳-۴

۶۰..... bāra- ۴-۳-۴

۶۴..... dāna- ۵-۳-۴

۶۶..... stāna- ۶-۳-۴

۶۹..... čarna / čarāna ۷-۳-۴

۷۲..... gātu- ۸-۳-۴

۷۵..... gāTā- ۹-۳-۴

۷۷..... kata- ۱۰-۳-۴

۷۹..... gaona- ۱۱-۳-۴

۸۲..... daēsa- ۱۲-۳-۴

۸۴..... kara- ۱۳-۳-۴

۸۷..... dāra- ۱۴-۳-۴

۴-۴ نتیجه تحلیل داده‌ها..... ۹۱

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

۱-۵ مقلمه..... ۹۳

۲-۵ خلاصه‌ای از مباحث اصلی..... ۹۳

۳-۵ دستاوردهای پژوهش..... ۹۴

۴-۵ پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده..... ۹۱

منابع

منابع فارسی..... ۹۹

منابع انگلیسی..... ۱۰۱

اصطلاحنامه

اصطلاحنامه فارسی به انگلیسی..... ۱۰۳

اصطلاحنامه انگلیسی به فارسی..... ۱۰۶

۱-۱ موضوع و هدف پژوهش

موضوع این پژوهش که، در قالب رساله دوره کارشناسی ارشد رشته فرهنگ و زبان‌های باستانی ارائه می‌شود، بررسی تکوین ۱۴ وند لشتقاقی زبان فارسی نو از لسم و صفت دوره باستان است. برخی از وندهای لشتقاقی فارسی نو در دوره باستان وند نبوده‌اند، به عبارتی دیگر در دوره باستان لسم یا صفت بوده‌اند و کاربرد لسمی یا صفتی داشته‌اند، ولی امروزه آنها لسم یا صفت نیستند و ویژگی‌های وند را کسب کرده‌اند و وند تلقی می‌شوند، بنابراین واحد واژگونی زبلی که در دوره‌ای وند نبوده، و هویت مستقل واژگونی داشته، در دوره‌های بعدی زبان به پسوند یا پیشوند تبدیل شده و به عبارتی دیگر وندشدگی اتفاق افتاده است. سیر تحول و تکوین این ونها با به کارگیری مفاهیم دستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی که مفاهیمی مطرح در زیلسنسی تاریخی هستند، در این پایان‌نامه بررسی می‌شود. مشاهدات مختلف در زیلسنسی تاریخی و به طور ویژه‌تر در صرف درزملی نشان داده است منبع و سرچشمه اصلی ونها، واحلهای واژگونی است که با دستوری‌شدگی ابتدا به واحلهای دستوری و در نهایت به وند تبدیل شده‌اند (گیون ۱۹۷۱، لمان ۱۹۹۵). اکثر این مطالعات وندهای تصریفی را حاصل دستوری‌شدگی دانسته‌اند ولی هدف این پژوهش این است که نشان دهد آیا وندهای لشتقاقی نیز می‌تواند حاصل فرایند دستوری‌شدگی و یا به طور خاص‌تر صرفی‌شدگی باشد؟ در ابتدا اساساً این پرسش برای نگارنده مطرح بوده است که آیا تکوین وندهای لشتقاقی زبان فارسی نیز با مفاهیم دستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی قابل توجیه‌اند؟

۲-۱ پیش‌فرض‌ها

در این پژوهش ۱۴ وندی که در دوره نو منشأ پیدایش و سیر تحولشان مورد مطالعه قرار گرفته است، وندبوفشان بر اساس منابع و مطالعات پیشینیان به عنوان پیش‌فرض تلقی شده است.

۳-۱ پرسش‌ها

همانگونه که اشاره شد (ر.ک. ۱-۱) این پژوهش با یک پرسش ساده آغاز می‌شود: آیا وزله‌های اشتقاقی نیز می‌تواند حاصل فرایند هستوری‌شدگی و یا به طور خاص‌تر صرفی‌شدگی باشد؟ بر اساس این پرسش، پرسش‌های این پایان‌نامه از این قرار است:

الف: تکوین وزله‌های اشتقاقی زبان فارسی نمونه‌ای از فرایند هستوری‌شدگی است؟ اگر جواب مثبت است، تکوین این وزله‌ها تا چه میزان فرایند هستوری‌شدگی را نشان می‌دهد؟

ب: تکوین وزله‌های اشتقاقی زبان فارسی را می‌توان نمونه‌ای از فرایند صرفی‌شدگی تلقی کرد؟

۴-۱ فرضیه‌ها

پژوهشگر در انجام این پژوهش فرضیه‌های زیر را مدنظر داشته است:

الف- تکوین برخی وزله‌های اشتقاقی از واحدهای واژگدی نمونه‌ای از هستوری‌شدگی است و درجه و میزان هستوری‌شدگی وزله‌ها با هم برابر نیست و بر روی یک طیف قرار دارند.

ب- تکوین برخی از وزله‌های اشتقاقی حاصل فرایند صرفی‌شدگی است و این پدیده بر روی یک طیف قرار دارد.

این دو فرضیه با بعد نظری پژوهش ارتباط دارند و در حیطه هستوری‌شدگی و صرفی‌شدگی قرار می‌گیرند.

۵-۱ روش‌شناسی

ابتدا با مراجعه به فرهنگ پیشوندها و پسوندهای زبان فارسی (فرشیدورد، ۱۳۸۶) پسوندهای اشتقاقی زبان فارسی نو استخراج شد. سپس با مراجعه به بخش واژه‌سازی کتاب دستور تاریخی (بولقاسمی، ۱۳۷۵) از بین پسوندهای استخراج‌شده آهایی که به نقل از دکتر بولقاسمی در دوره‌های پیشین زبان فارسی یعنی میله و باستان، پسوند نبوده‌اند و به عبارتی دیگر لسم یا صفت بوده‌اند، انتخاب شد و مبنای کار قرار گرفت. در مرحله دوم، تحقیقات و بررسی‌های بولقاسمی (۱۳۷۵)، روقی (۱۳۸۸)، صادقی (۱۳۷۰-۱۳۷۲)، صمصامی

(۱۳۴۶)، طباطبایی (۱۳۸۸)، فرشیدورد (۱۳۸۶)، کشلی (۱۳۷۱)، لوی (۱۳۶۶) و مقربی (۱۳۷۷) دربارهٔ پسوند‌های منتخب، مورد مطالعه قرار گرفت که در پیشینهٔ مطالعات به آنها پرداخته شد. در مرحلهٔ سوم، مشتقات ساخته شده با پسوند‌های مورد مطالعه این پژوهش از لغت‌نامهٔ دهخدا و فرهنگ سخن استخراج شد. برای استخراج شاهد و مثال در دورهٔ میله از فرهنگ فشرده پهلوی (مکنزی، ۱۹۷۱) و راهنمای پهلوی (نیرگ، ۱۹۷۴) استفاده شد. از آنجایی که پسوند‌های مورد مطالعه در این پژوهش در دورهٔ باستان وند نبوده‌اند و لسم یا صفت بوده‌اند و در ترکیب شرکت می‌کرده‌اند، ترکیباتی که با این لسم‌ها و صفت‌ها ساخته شده‌اند از واژه‌نامهٔ کتاب اوستا (رایشلت، ۱۹۶۸) و واژه‌نامهٔ فارسی باستان (کنت، ۱۹۵۳) و فرهنگ لغت ایرلی باستان (بارتولومه، ۱۹۶۱) استخراج شد. بعد از تکمیل داده‌ها پژوهشگر با استفاده از سازوکارهای دستوری‌شدگی که هاینه (۲۰۰۳) ارائه کرده است، روند تکوین پسوند‌های دورهٔ نو از لسم و صفت دورهٔ باستان یا به عبارتی دیگر وندشدگی واحدهای واژگلی دورهٔ باستان تاکنون را تشریح و تحلیل کرد.

۶-۱ مفاهیم و اصطلاحات پایه

هر پژوهشی با مفاهیمی سروکار دارد که در قالب اصطلاحاتی مشخص بیان می‌شوند و چهارچوبی اصطلاح‌شناختی را پدید می‌آورند. در این بخش به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

وند: ”وند تکواژ وابستهٔ دستوری است که به پایه افزوده می‌شود و در آن تغییرات آوایی، صرفی، نحوی و معنایی ایجاد می‌کند“ (شقاقی، ۱۳۸۹: ۵۳).

پیشوند: ”وندی است که درست به قبل از ریشه (root)، ماده (stem) یا پایه (base) می‌چسبد“ (کاتامبا، ۲۰۰۶: ۴۵)

پسوند: ”وندی است که درست به بعد از ریشه (root)، ماده (stem) یا پایه (base) می‌چسبد“ (کاتامبا، ۲۰۰۶: ۴۵).

وند اشتقاقی: این وند‌ها معمولاً مقوله و معنای واژه پایه را تغییر می‌دهند و واژه جدید می‌سازند و به همه نوع پایه‌ای متصل نمی‌شوند (شقاقی، ۱۳۸۹).

وند تصریفی: این ونلها فقط نقش دستوری دارند و هیچ‌گاه واژه جدید نمی‌سازند، بلکه فقط صورتی متفاوت از همان واژه پایه را تولید می‌کنند و معنا یا مقولۀ دستوری واژه پایه را تغییر نمی‌دهند (شقاقی، ۱۳۸۹: ۱).

وندشدگی: تبدیل یک واژه مستقل (independent word) در گذر زمان به وند" (ترلسک ۲۰۰۰: ۱۱).

صرفی‌شدگی: "به تغییراتی گفته می‌شود که یک واحد واژگلی (lexical item) که در دورهای مستقل بوده و هویت واژگلی آزاد داشته است در گذر زمان به یک تکواژ مقید (bound morpheme) و وابسته تبدیل شود، به این صورت که در طی این فرایند، واژه معنای واژگلی سابق را از دست می‌دهد و به جای آن یک کاربرد دستوری پیدا می‌کند" (ترلسک ۲۰۰۳: ۱۱۵).

دستوری‌شدگی: "مجموعه‌ای از تغییرات زبانشناختی است که در آن یک واحد واژگلی به واحد دستوری تبدیل می‌شود و یا یک واحد دستوری، دستوری‌تر می‌شود" (هاپرو تراگوت ۱۹۹۳: ۴).

۷-۱ ساختمان پایان‌نامه

پایان‌نامه به پنج بخش تقسیم شده است. فصل اول با عنوان مقلمه، هم‌گونه که مشاهده کردیم، موضوع و هدف این پژوهش، پرسش‌ها، پیش‌فرض‌ها و فرضیه‌های مربوط به آن را مطرح می‌کند.

فصل دوم با عنوان پیشینه تحقیق، به دو بخش اختصاص دارد، بخش اول به معرفی تحقیقاتی که در زمینه دستوری‌شدگی انجام شده است می‌پردازد و بخش دوم تحقیقاتی که درباره ونل‌های مورد بحث این پایان‌نامه انجام گرفته است را معرفی می‌کند.

فصل سوم با عنوان چارچوب نظری، به تعریف مفصل مفاهیم اختصاص یافته است که مبنای تحلیل‌های این پژوهش قرار گرفته‌اند. تلاش شده است که هر تعریف بر پایه منبع یا منابع اصلی و دست اول موجود معرفی شود و توصیفی جامع و روشن از مفاهیم اصلی آن تا آنجا که به قلمرو پژوهشی پایان‌نامه مربوط می‌شود، فراهم شود.

در فصل چهارم با عنوان تحلیل داده‌ها، ۱۴ لسم و صفت دوره باستان با ذکر مثال‌هایی از باستان و می‌ده و نو و تبدیل‌شدنش‌شان به پسوند مورد بررسی قرار گرفته است، و تغییرات اتفاق افتاده در این مسیر بر اساس معیارهای دستوری‌شدگی تحلیل می‌شود.

فصل پنجم فصل پایلی پایان‌نامه است که با عنوان نتیجه‌گیری، به بررسی نتایج یافته‌های پژوهش‌های حاضر اختصاص دارد و در آن پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده ارائه می‌شود. در این فصل همچنین پاسخ پرسش‌های پژوهش اعلام می‌گردد.